

Міф про Дедала та Ікара

Автор Невідомий

Колись, за сивої давнини, в Афінах жив великий митець, різьбяр і будівничий Дедал, нащадок царського роду. Кажуть, сама Афіна Паллада, премудра богиня, навчила його різних ремесел. Він зводив великі палаци і храми, що вражали всіх своєю стрункою будовою, а для тих палаців і храмів сам різьбив із дерева постаті безсмертних богів, такі гарні, що потім люди століттями дбайливо їх зберігали.

До Дедала статуї робили у вигляді нерухомих, наче скам'янілих людей, руки в них були міцно притиснені до тулуба, ноги стулені, очі заплющені. Дедал сміливо почав різьбити інакше: розплющив своїм постатям очі, звільнив їм руки й ноги і ніби надав їм рухливості. Здавалося, вони от-от ворухнуться і підуть. Тому жерці у деяких храмах прив'язували Дедалових дерев'яних богів, щоб вони часом не повтікали. Учнем Дедала став його небіж Талос, ще підліток, але такий тямущий і здібний, що сам Дедал чудувався, як швидко хлопець од нього все переймає і сам уже створює дивовижні речі.

Якось Талос знайшов на землі гадючу щелепу, уважно придивився до неї і невдовзі змайстрував пилку – нову річ для тодішніх людей. Він же придумав гончарський круг, щоб легше й краще ліпити на ньому всякий посуд. А як вирізував той круг із дерева, то винайшов циркуль, що ним і – тепер користуються люди.

Афіняни довідалися про надзвичайний хист Дедалового учня і справедливо гадали, що незабаром він перевершить свого вчителя. Та як же тяжко вразила Афіни звістка про те, що Талос, гуляючи з Дедалом по Акрополю, спіткнувся і впав з висоти. В його смерті афіняни звинуватили Дедала, мовляв, той із заздрощів надумав позбутися свого учня і сам зіштовхнув його вниз.

Чи правда це була, а чи вигадка і Талос сам необачно спіткнувся, – ніхто не міг би сказати, хіба що сам Дедал, та йому вже не йняли віри, і афінський люд засудив митця до вигнання.

Кинув Дедал напризволяще свою майстерню і недовершену роботу, сів на корабель, довго плив і нарешті дістався до острова Кріту. Царював там Мінос, чоловік розумний і владний. Він щиро зрадів Дедалові, бо слава митця давно вже досягла крітських берегів.

Цар Мінос одразу запросив до себе Дедала, загадав йому багато роботи, був щедрий і спершу навіть ласкавий. Він одружив Дедала з гарною крітянкою, і та народила афінянинові сина Ікара. Та митець тяжко сумував за батьківщиною і почувався на Кріті рабом.

Єдиною розрадою і втіхою Дедалові стало мистецтво. Він охоче робив усе, що загадували йому цар Мінос та цариця Пасіфая, – кував зброю, яка приносила успіх у бою чи на ловах; вирізував на радість усій царській родині дерев'яні ляльки, що самі рухались, наче живі; а для покоїв пишнокосої царівни Аріадни вирізав із мармуру рельєф: побравшись за руки, там кружляли в танку юнаки й дівчата, і їхні мармурові

хітони здавалися напрочуд легкими й прозорими.

А потім Дедал збудував дивовижний палац. Царя Міноса спіткала велика біда: Пасіфая народила йому сина, що мав тіло чоловіка, а голову – ніби в бика, та ще й бичачий хвіст теліпався у нього іззаду. І от, щоб сховати від сторонніх очей Мінотавра – так назвали те страховисько – та щоб він сам не накоїв якого лиха, цар Мінос наказав Дедалові звести особливу споруду.

І Дедал звів Лабіринт, хитромудрий палац, де покої та переходи були такі поплутані й начебто схожі, що ніхто не міг знайти з нього виходу. Як у гористій Фрігії несе свої темні хвилі річка Меандр і крутиться серед каміння: то назад поверне, то знову мчить уперед, то

збочує раптом, і не можна збагнути, куди вона тече – до моря чи назад, до свого джерела, – так і Дедал створив у Лабіринті стільки покручених ходів, що й сам ледве вибрався з нього. Всередині цього Лабіринту й поселили Мінотавра.

Минали роки, а Дедал ніяк не міг забути далекої батьківщини. Дружина його померла, і тоді він надумав будь-що дістатись із сином до Афін. Митець знав, що Мінос ніколи його не відпустить і що ніхто, боячись царського гніву, не допоможе йому втекти, а варта впіймає і приведе назад до палацу.

– Справедливий Міносе! – звернувся нарешті Дедал до царя. – Відпусти мене на батьківщину, я вже старий і хочу померти на рідній землі. Відпусти мене і сина мого Ікара, благаю тебе!

Та Мінос не схотів і слухати про це, хоч як умовляв його ревно Дедал. Зрозумів тоді митець, що він може звіритися тільки на себе, на свою голову й руки.

Якось сидів Дедал при березі моря, журно дивився на білих чайок, що кружляли над хвилями, і раптом йому сяйнула смілива думка: "Нехай Мінос закрий мені путь через море, нехай він усім володіє – і водою, і землею, але небо не його володіння, небо вільне! Треба навчитись літати в птахів!"

Думка була така незвична, така дивна і прекрасна, що Дедал аж зірвався на ноги і гордо крикнув:

– Могутній Зевсе! Не гнівайся на мене за те, що я не корюся твоїм законам. Я, смертний, піднімусь у небесний простір.

Тепер увесь вільний час Дедал робив із пташиного пір'я великі крила. Насамперед він ладнав одну до одної малесенькі пір'їни, а тоді брав довші й довші. Потім міцно стягував їх мотузком, клеїв воском і вигинав, щоб були як у справжнього птаха. Біля нього крутився Ікар, грався пір'їнами, щось ліпив із м'якого воску і хоч заважав батькові в його дивній роботі, але той не гнав хлопця.

Нарешті крила були готові, великі – Дедалові, трохи менші – Ікарові. Митець прикріпив свої до спини й до рук, змахнув ними і легко знявся в повітря. Покружлявши, він опустився на землю і став повчати Ікара:

– Не можна підійматися дуже високо, синку, бо сонце там палюче, воно розтопить віск – і пір'я розсиплеться. А низько над морем теж не лети, щоб хвилі не намочили тобі крил. Треба триматися середини, запам'ятай це, Ікаре, тільки середини. Будь

слухняний, не шукай власної дороги, а лети просто за мною.

Потім Дедал прив'язав крила синові й довго вчив його літати. А наступного дня, щойно ясне сонце виринуло з далеких глибин Океану, вони знялись у безхмарну блакить. Ніхто у царському палаці того не бачив. Бачили тільки орачі в полі, бачив пастух, що гнав череду, бачив рибалка, і вудка випала йому з тремких рук. Усі вони аж уклiali, подумавши, що то летять безсмертні боги.

Дедал летів перший, він добре знався на місцевості, тільки раз у раз озирався, чи не втомився Ікар, чи не збочив з путі.

Вже позаду зник Крит, навкруги сяяло безкрає море. На височині гуляв вітер і гнав їх то в один бік, то в інший. Ось проминули вони острови Наксос і Делос, з лівого боку лишився зелений Самос, праворуч – багатий медом Калімнос.

Ікар спершу слухняно летів за батьком. Почуття лету, дивовижне, незнане, сповнило його душу неймовірною радістю. Яке щастя змахнути, наче могутній птах, великими крильми і відчутти, що вони підносять тебе ще вище, туди, у блакитну безодню, де вже і птахів немає. У захваті Ікар забув за батькову засторогу й полинув вище, ще вище, аж до золотого сонця. Зненацька хлопець відчув, що крила вже не так міцно тримають його, як спершу. Пекуче сонячне проміння розтопило віск, пір'я посипалося додолу, і марно тепер юнак махав уже безкрилими руками.

– Батьку, батьку, я гину! – відчайдушно крикнув Ікар і зник серед зелених морських хвиль.

Не чув того крику Дедал, та, ще раз озирнувшись, не побачив за собою Ікара. Розпачливо кружляв він у повітрі, гукаючи сина, а тоді примітив на хвилях розкидане пір'я. Нещасний батько все зрозумів і мало не збожеволів з горя, та мусив летіти далі, до найближчого берега.

То був чималий острів. Довго блукав по ньому Дедал, поки хвилі прибили до берега юнакове тіло. Убитий горем Дедал поховав тут сина, і відтоді той острів зветься Ікарія, а море довкола люди і досі звуть Ікарійським. І цікаво, що втіленням одвічної мрії людства про крила став не розумний, розважний Дедал, знаменитий винахідник, митець, а неслухняний, завзятий хлопець Ікар, який перший відчув радість вільного лету і віддав за це власне життя.

Втративши сина, Дедал оселився на великому острові Сіцилії, де його гостинно прийняв цар Кокал. Тут митець зажив великої слави, бо звів кілька прекрасних споруд: Аполлонів храм із золотим дахом, штучне озеро, а для царських коштовностей – скарбницю на стрімкій скелі. Двічі брався Дедал різьбити по щирому золоту загибель свого сина Ікара, та двічі кидав почату роботу, – надто тремтіли руки в митця, а сумні очі відразу заходили пекучими сльозами.

Тим часом критський цар Мінос довідався, де живе і працює Дедал, і надумав повернути його, наче свою власність, назад. Він вирушив до Сіцилії на кораблях із чималим військом. Та не тільки зброєю вирішив діяти мудрий цар – він узяв із собою морську мушлю й оголосив нагороду тому, хто протягне крізь усі її закрути нитку. Мінос добре знав, що тільки великий майстер Дедал зугарний це зробити.

Сіцилійський володар Кокал урочисто зустрів царя Міноса, запросив до свого палацу і влаштував гостеві пишну учту. За столом Мінос не прохопився і словом про Дедала, а згодом завів мову про мушлю.

- Цікаво, чи тямущі у вас люди, - спитав він лукаво, - чи зможе хто протягти нитку крізь цю мушлю, крізь усі її закрути? Той дістане від мене багато золота.

- Авжеж, люди в нас тямущі, - відказав господар, а сам тайкома звелів передати мушлю Дедалові.

Той швидко впорався, та ще й розумно, дотепно: прив'язав нитку до мурашки, проколов невеличкий отвір у мушлі, змазав її всередині медом, а в отвір пустив мурашку. Зачувши мед, вона проповзла крізь отвір і протягла за собою нитку крізь усі закрути в мушлі.

Коли так само тайкома мушлю принесли від Дедала, Кокал, переможно всміхаючись, подав її Міносові й мовив:

- Де ж винагорода за мушлю? Ось бачиш, нитку протягнуто.

- Дедал тут! - вигукнув Мінос. - Тільки Дедал міг так хитромудро зробити. Тож доведеться тобі, Кокале, повернути мені митця!

Та цар, а надто царівни, яким Дедал робив різні прикраси й забавки, і на думці не мали віддавати його. Хитрістю вони заманили і вбили Міноса, і тепер Дедал міг спокійно жити і творити в Сіцилії.

Але туга за рідною землею ставала нестерпна, і старий Дедал нарешті подався на батьківщину - в Афіни. Там він невдовзі помер і був шанобливо похований в рідній землі. Людям лишилися його прекрасні споруди і статуї, в Афінах від нього пішов рід митців Дедалідів, а слава його не згасла і досі.

За матеріалами: Міфи Давньої Греції. Переказ Катерини Гловацької.